

a pedagógia tulzó hiveivel szemben kellő mérséklettel ramutatott arra, hogy a kísérleti pedagógia nem maga a pedagógia, hanem annak csak a megalapozó része s vannak a pedagógiának olyan területei, melyeken a kísérletnek semmi feladata és hivatása nincs. Az *Intelligenz und Wille* az intellektualizmus meggyőződéses, erős hívének mutatja őt, aki az akaratnak csak az értelem lámpafényénél és vezetésénél enged szerepet, az akarat értelem nélkül magára nem más, mint brutális Draufgängertum, melyet lefog, mérsékel, fékez, vezet és csillapít az értelem, belátás.

Molnár Oszkár megértéssel és szeretettel merül el Neumann roppant terjedelmes működésének szemléletébe, de a részletek szétfolynak koncepciójában s ezeknek a túlságos bősége akadályozza a kiemelkedő vonások kidomborításában.

Férfias hit. Beszédvázlatok, elmélkedések. Irta: Szimonidesz Lajos evang. lelkész. Ára fűzve 2 K 50 fillér, kötve 4 K 50 fillér. Hoffmann és Kronowitz, Debrecen 1917. 101 l.

Inkább rövid vallásos és hittani elmélkedések, mint beszédvázlatok. Mert bár egy-egy bibliai helyből indul ki az író, de egyáltalában nem ragaszkodik a homiletikai formákhoz. Ez a nemes liberalizmus ömlik el a dolgozatok tartalmán is. A hagyományos egyházi dogmák nem kötik a szabadon szárnyaló író és gondolkozót, hanem azok ellenére is bátran hirdeti a széleskörű olvasottság és tanulmányozás alapján kialakult meggyőződését. „Amíg gyerekek voltunk — mondja —, addig ez kifejezésre jutott gyerekes meggyőződéseinkben, naiv hiszékenységekben, mióta azonban felnövekedtünk, illő, hogy levessük ezeket a gyerekes dolgokat.“ (77. l.) A hagyományos gyerekes hit helyét a férfias hitnek kell elfoglalni. És ez elvi álláspontjának gyakorlati következményeit is kész levonni. Nyíltan hirdeti, hogy a huszadik század emberét a hagyományos teológiai formák meggátolják abban, hogy az Istenhez emelkedhessék. Így pl. „Gátolja lelkét szárnyalásában az a *teológiai formula*, amely által a kereszténység Isten titkához legközelebb vélt férközni: *A Szentháromság egy Isten logikailag önmagának ellentmondó kifejezése*. A laikusnak könnyű a dolga: egyszerűen kikapcsolja személyes meggyőződéséből, egyéni vallásosságából. De a teológus gyötrődik és szenved, amíg megéri, vagy megfelelőbb helyettesíti ezt a hittételt, mely hitünk bölcsőkorában *idegen világnézet hatása alatt keletkezett*.“ (75. l.) A krisztológiai kérdések előtérbe tolása helyett a teocentrikus teológiát sürgeti, „hogy vallásos világnézetünkben és ígehirdetésünkben a domináló szerep ne a Krisztus-problémáé, hanem az Istenhité legyen.“ (61. l.) „Az evangéliumok szenvedői Jézusnál keresnek menedéket. A mi korunkat a szenvedések és a megpróbáltatások a Jézus Krisztus *Atyjához* vezetik, ahhoz az Atyához, akinek szeretete és kegyelme volt Jézus erejé-

nek a forrása is.“ (30. l.) A modern kor érzés- és gondolatvilágát ismerő írónak ezen és hasonló kijelentéseit annál nagyobb örömmel olvassuk, mert már 350 év óta mi is ugyanezeket az igazságokat hirdetjük.

Azi is javára írjuk, hogy férfias hitében nem merül el a rideg racionalizmus útvesztőjében. Sőt lépten-nyomon hangoztatja a keresztény hit erejét és szükségességét. „A hit nem érveken és bizonyosságokon alapul, mert ilyen alapokra csak ingatag hipotéziseket építenek. A hit élmény, a kézzel fogható valóságok világán túl terjedő sejtés és emelkedettség.“ (47. l.) Éppen ezért egyháza jövőendő hivatását így körvonalozza: „Igazi diadalunk az volna, hogyha a Krisztus lelkét egyházunk minél tökéletesebben és a legnagyobb energiával tudná képviselni s ezzel a lélekkel nem a múlt hagyományait őrizné és nem a múlt letéteményeseivel kötne minduntalan szövetséget, hanem határozottan eljegyezné a jövőendővel.“ (101. l.) Egy, a saját lábán járó s önállóan gondolkozni tudó és akaró evang. lelkésznek ezen elmékedései igen tanulságos olvasmányul szolgálnak. V. A.

Bibliai kézi lexikon. Képekkel és térképekkel világosított segédkönyv a biblia tanulmányozásához. Német források figyelembevételével írta: Murányi János, ref. lelkész. Átnézte és kiegészítette: Hamar István, ref. teol. tanár. Kiadja: az Országos református lelkészegyesület. Budapest, 1917. Kókai h. bizománya.

Az orsz. ref. lelkészegyesület a fenti címen bocsát ki előfizetési felhívást egy nagyobb szabású munkára, amely 40–45 íven nyolcadrét alakban fog megjelenni. A felhívás szerint „a bibliai kézi lexikon fel fogja ölelni alfabetikus sorrendben mindazt, ami a biblia megértéséhez, irodalom-, világ-, művelődés- és vallástörténelmi, természettudományi, nép- és földrajzi, régiségtani és genealogiai szempontból nélkülözhetetlen. Adni fogja mindezt tisztán tudományos tárgyilagossággal, felülemelkedve minden egyoldalú felekezetiességen“. Szellemét tekintve „pozitív ker. alapokon“ fog nyugodni, de „liberálisan tünteti fel a különböző tudományos kritikai véleményeket is“. A műnek, mely 1918 májusára kerül ki a sajtó alól, előfizetési ára 40 ívig 26 korona. Ha 40 ívnél több lenne a terjedelme, az esetben a többletért ívenként 80 fillér pótdíj fizetendő. Megrendelések 15 korona előzetes beküldése mellett az „Orsz. ref. Lelkészegyesület pénztára“ címére (Debrecen, ref. püspöki hivatal) intézendők. Ezt a felhívást mindazoknak figyelmébe ajánljuk, akik a biblia megértéséhez szükséges széleskörű ismereteket ilyen összefoglaló alakban bírni óhajtják. A mi irodalmunkban úttörő munka s hiányát régen érezzük.